

Alleen wil ik niet nalaten in alle bescheidenheid mijn twijfel uit te spreken, dat de vloeistof van DAKIN, in Utrecht gebruikt, een andere samenstelling heeft als die door CARREL voorgeschreven. Aanleiding tot dezen twijfel geeft mij een leemte in het proefschrift. CARREL wijst erop, dat de chloorkalk van den handel een zeer wisselend chloorgehalte bezit, en geeft een lijst van de hoeveelheden soda, die voor elk opvolgend percentage aan chloor noodig zijn. Met een chloorgehalte van 20 pCt. tot 37 pCt. wisselt de hoeveelheid chloorkalk van 230 tot 124 gr., die der gekristalliseerde soda van 310 tot 167 gr. en die der dubbelkoolzure soda van 96 tot 52 gr.. Deze lijst, die vrij wel een geheele bladzijde vult, is in het proefschrift overgenomen. Maar de in Utrecht gebruikte chloorkalk bevatte niet meer dan 16.8 pCt. chloor. De geheele bladzijde 16 is met een uiteenzetting dezer chemische onderzoeken gevuld. Daarna volgt op bladzijde 17 in vijf regels de mededeeling, dat men met het oog op dit lage chloorgehalte de helft meer chloorkalk heeft genomen, zonder eenige toevoeging betreffende de hoeveelheden gebruikte soda. Is deze leemte door den promotor opgemerkt?

Amsterdam, 20 April 1919.

J. A. KORTEWEG.

NEOSALVARSAAN EN GRIEP.

I.

Het spreekt van zelf, dat een referent niet door een vuur behoef te gaan, voor alle door hem aangehaalde artikelen. Ik zag in de opmerkingen van BEMELMANS en ALEXANDER een geargumenteerde, bij juiste toepassing, ongevaarlijke wijze van behandeling der griep. De bedoeling van het referaat kan dan ook niet geweest zijn een pleidooi voor de geneeswijze, maar slechts een aansporing tot voorzichtig, *klinisch* navolgen. Deze aansporing nu is m. i. niet tenietgedaan door de opmerking van BLOEMEN in het *Tijdschrift* n°. 16. Bovendien was de opmerking gericht niet tegen de *behandeling* der griep, maar tegen het *voorkomen* der ziekte op een gesalvarsaan-nerde ziekenzaal. De feiten, die BLOEMEN noemt, zijn m. i. niet overtuigend. Ten eerste noemt hij gevallen in de tweede helft van Februari, toen men toch niet meer van een epidemie mocht spreken en dus, aangezien een zekere diagnose niet te stellen is, verwisselingen mogelijk waren met de gewone influenza, verkoudheden en croupeuze pneumonieën. Deze verwisselingen zijn des te meer mogelijk, als het met de griep in Rotterdam net zoo gegaan is als in Amsterdam. Het valt niet te loochenen, dat gedurende de laatste paar maanden de griep hier een ander karakter vertoont, dan een half jaar geleden. Het is mij opgevallen, dat de plaatselijke verschijnselen op den achtergrond treden en de ziekte meer een *typhueuzen vorm* pleegt aan te nemen, gelukkig van, meestal, spoedig gunstig verloop.

Maar gesteld, dat inderdaad de gevallen van BLOEMEN alle griep waren, dan nog is hij niet steekhoudend, omdat een vergelijking ontbreekt met het voorkomen van de ziekte op andere afdelingen. Slechts dan, en niet met een vijftal gevallen, kunnen de beweringen van ALEXANDER al dan niet ontzenuwd worden. Tenminste, wanneer er sprake is van de *aanwezigheid* van griep bij met salvarsaan behandelde lijdens; niet van de *behandeling* ervan met het middel. Daarover heeft BLOEMEN niets geschreven. En dat ware toch het voornaamste geweest.

Amsterdam, 20 April 1919.

B. PREMSELA.

II.

Na in ernstige gevallen van griep vruchteloos intramusculaire inspuitingen van sublimaat, electrargol en colloidaal goud toegepast te hebben en zonder enig gevolg clysmata met collargol gegeven te hebben, heb ik twee patiënten lijdende aan ernstige griep met beginnende pneumonie behandeld met neosalvarsaan. Beiden waren jonge menschen, de eene 19 en de ander 28 jaar oud. Beiden ijlden, waren cyanotisch, hadden een snellen kleinen pols, droge tong, temperatuur van 40° en beginnende pneumonie, de eene was 5 dagen en de andere 6 dagen ziek. Bij beiden heb ik